

Tietopaketti Suomen Lukiolaisten Liiton kunta- ja aluevaalitavoitteista 2025

1. tavoite: Turvataan saavutettava lukiokoulutus

1.1 Lukiokoulutukselle tulee taata riittävä rahoitus. Monipuolinen ja laadukas koulutus tai toimiva oppimisen tuki eivät toteudu ilman tarpeenmukaista rahoitusta. Rahoitusleikkauksiin ei ole varaa.

Lukiokoulutuksen rahoitusvastuu jakautuu valtion ja kuntien kesken niin, että kunnat maksavat lukiokoulutuksesta valtiota hieman suuremman osuuden. Rahoitusjärjestelmä toimii niin, että kunnat maksavat valtion valtionosuusjärjestelmään osansa toteutuneisiin kustannuksiin perustuen, jonka jälkeen valtio lisää oman osansa. Sen jälkeen valtio jakaa rahoituksen kaikkien koulutuksen järjestäjien, eli kunnallisten ja yksityisten kesken.

Useimmissa kunnissa lukiokoulutusta kuitenkin rahoitetaan yli lakisääteisen minimin. Viime vuosina kuntatalous on ollut kuitenkin huonommalla tolalla, minkä vuoksi kunnat ovat rahoittaneet lukiokoulutusta vähemmän. Lukiokoulutukseen on eri puolella Suomea kohdistettu rahoitusleikkauksia sekä toteutettu muita säästötoimenpiteitä, kuten esimerkiksi yhdistetty lukioita. Rahoitusleikkaukset ovat johtaneet esimerkiksi oppimateriaalien laadun heikentymiseen, lukioiden henkilöstömäärän pienentymiseen ja opintotarjonnan supistumiseen.

1.2 Suomessa tulee säilyttää alueellisesti kattava lukioverkko. Saavutettava lukioverkko on sellainen, jossa opiskelijan ei tarvitse muuttaa opiskellakseen lukiossa. Lukioita ei saa lakkauttaa siellä, missä ne turvaavat koulutuksen saavutettavuuden.

Nuoret ikäluokat pienentyvät nopealla vauhdilla. Nykyisen väestöennusteen mukaan vuodesta 2028 eteenpäin lukioikäinen ikäluokka on edellistä lukiolaissukupolvea pienempi. Samaan aikaan valtaosa suomalaisista kunnista menettää asukkaitaan maan sisäisen muuttoliikkeen myötä. Ikäluokkien pienentymisen sekä muuttoliikkeen ja toisaalta kuntien vaikean taloustilanteen vuoksi erityisesti harvempaan asutuilla alueilla lukiot ovat lakkautusuhan alla. Suomalaisten lukioiden määrä on viimeisten kymmenen vuoden aikana vähentynyt jo paljon. Vuonna 2021 lukiokoulutusta antavia oppilaitoksia on 105 oppilaitosta vähemmän kuin vuonna 2001.

Vuonna 2022 voimaan tullut 18 ikävuoteen laajennettu oppivelvollisuus kuitenkin edellyttää osallistumista toisen asteen koulutukseen, ja olisi kohtuutonta, että koulumatkat kasvaisivat pitkiksi tai nuori joutuisi muuttamaan toiselle paikkakunnalle lakisääteistä oppivelvollisuutta suorittaakseen. Opintoraha ja asumislisä eivät riitä pakollisten elinkustannusten, kuten vuokran tai ruoan kattamiseen, eikä kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja tai asuntoloita riitä kaikille.

1.3 Lukioiden välistä yhteistyötä tulee lisätä. Erilaisia yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi lukioiden väliset opintojaksotarjottimet, kiertävät opettajat ja osittainen etäopetus. Yhteistyön lisäämisellä voidaan vastata väestöllisten muutosten aiheuttamiin haasteisiin.

Lukioiden lakkauttamisen sijaan kestävämpi tie vähentää lukiokoulutuksesta koituvia kustannuksia on lisätä lukioiden välistä yhteistyötä joko kuntarajojen sisällä tai kuntarajat ylittäen. Suomesta löytyy useita esimerkkejä erilaisista yhteistyömuodoista, joiden avulla ollaan onnistuttu joko välttämään lukioiden lakkautukset tai laajentamaan opintotarjontaa. Erilaisia yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi hybridiopetus, jossa osa opintojaksoista toteutetaan etäopiskeluna, kiertävät opettaja, jossa opettajat opettavat useammalla paikkakunnalla, yhteiset opintojaksotarjottimet, jossa alueen eri lukioiden opiskelijat voivat valita yhteiseltä tarjottimelta yhteisiä kursseja. Nämä ovat keinoja säästää kustannuksissa ilman, että kokonaista lukiota täytyy lakkauttaa.

2. tavoite: Varmistetaan lukiokoulutuksen laatu

2.1 Lukioissa tulee olla monipuolinen opintotarjonta. Opintojaksotarjottimen tulee sisältää laaja valikoima erilaisia koulukohtaisia valinnaisia, kuten projektkursseja. Opintojaksoja voidaan toteuttaa yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien tai korkeakoulujen kanssa.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on määritelty kaikille opiskelijoille pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot. Sen lisäksi lukioilla on omissa opetussuunnitelmissaan mahdollisuus päättää erilaisten oppilaitoskohtaisten valinnaisten opintojen järjestämisestä. Opintotarjonnan laajuus kuitenkin vaihtelee eri puolella Suomea. Niiden järjestämisen edellytyksiin vaikuttaa paitsi opiskelijamäärä myös resurssit, kuten rahoitus ja kelpoiset opettajat.

Opintotarjonnan karsinta onkin valitettavasti ollut yleisin tapa toteuttaa säästöjä lukiokoulutuksessa. Valinnaisten moduulien tai opintojaksojen järjestäminen yhteistyössä muiden lukioiden, koulutuksen järjestäjien tai korkeakoulujen kanssa voi kuitenkin parantaa edellytyksiä opintotarjonnan laajentamiseen. Laaja opintotarjonta lisää opiskelijoiden motivaatiota ja korkeakoulutukseen sekä työelämään liittyvät kurssit edesauttavat lukiolaisten jatko-opintovalmiuksia ja madaltavat korkeakouluun hakemisen kynnyksiä.

2.2 Lukiolaisen tulee voida valita painettu oppimateriaali. Painettu oppikirja on monelle oppimisen kannalta parempi vaihtoehto. Opiskelijoita tulee myös kuulla tehtäessä oppimateriaalihankintoja.

Noin 80 prosenttia lukion oppimateriaaleista on digitaalisia. Digitaalisten materiaalien käyttö on lisääntynyt erityisesti oppivelvollisuuden pidentämisen, eli vuoden 2022 jälkeen, sillä digitaalisia oppimateriaaleja on valittu säästökeinona myös sellaisissa oppiaineissa, joihin ne eivät välttämättä sovi. Lukiolaisbarometrin mukaan 16 prosenttia lukiolaisista on tyytymättömiä sähköisiin oppimateriaaleihin. Digitaaliset materiaalit sopivat joillekin, mutta

jotkut opiskelijat ovat kokeneet ne oppimista ja keskittymistä haittaavaksi.

2.3 Lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä tulee lisätä. Lukion oppimäärään voisi sovittaa esimerkiksi TET-jakson, jonka voisi suorittaa joko korkea-asteen opintoihin tai työelämään tutustuen.

Lukion opetussuunnitelmien viimeisimmässä uudistuksessa opetussuunnitelmassa haluttiin painottaa lukioiden korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä. Kansallisen arviointikeskuksen mukaan tavoitteessa lisätä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä on kuitenkin vielä tehtävää. Lukiolaisbarometrin mukaan yhteistyö korkeakoulun tai työpaikkojen kanssa toteutuu huonosti, vaikka lukiolaiset itse ovat toivoneet sen lisäämistä.

3. tavoite: Suojellaan nuorten opiskelukykyä

3.1 Opiskelijahuollon tulee olla laadukas lähipalvelu lukiolaisille. Hyvinvointialueen rahoituksessa nuorten palvelut tulee turvata. Mielenveysavun tulee olla saatavilla silloin, kun lukiolainen sitä tarvitsee. Nuorille tulee tarjota maksuttomia kuukautissuojia sekä henkilökohtaiseen tilanteeseen sopiva maksuton ehkäisy.

Hyvinvointialueiden talous on [heikossa tilanteessa](#). Koska valtio rahoittaa hyvinvointialueiden toiminnan eikä alueilla ole juurikaan keinoja hankkia omaa rahoitusta, jää useimmiten ratkaisuksi palveluiden tai toimipisteiden supistaminen. Nuorten kannalta on keskeistä, että opiskeluhuoltoon, mielenveyspalveluihin ja muuhun ennaltaehkäisevään toimintaan panostetaan. Suomessa on koko ajan enemmän vanhuksia ja vähemmän työikäisiä veronmaksajia ja tekijöitä, ja ikääntyessään ihmiset tarvitsevat enemmän hoitoa.

Opiskeluhuollon palvelut ovat yksi hyvinvointialueiden tehtävistä. Kun sote-uudistusta valmisteltiin ja opiskeluhuollon palvelut siirrettiin hyvinvointialueiden tehtäväksi, oltiin huolissaan palveluiden siirtymisestä kauas oppilaitosten tiloista. Tämän myötä lain taustamateriaaleihin kirjattiin, että palveluiden tulisi olla saatavilla oppilaitoksen tiloissa tai sen välittömässä läheisyydessä, käytännössä kävelymatkan päässä. Opiskeluhuollon palveluissa on erilaisista panostuksista ja henkilöstömitoituksista huolimatta paljon palveluvelkaa eikä keskusteluavun tai opiskeluterveydenhuollon pariin pääse lain määrittämässä ajassa.

Maksuton ehkäisy on ollut lukuisissa kunnissa ja alueilla nuorille käytössä jo vuosia ja sillä [on todettu](#) olevan hyviä vaikutuksia. [Säästöjen myötä](#) moni nuori jää ehkäisystä paitsi.

3.2 Lukioiden tulee sijaita esteettömissä, viihtyisissä ja terveellisissä tiloissa. Sisäilma- ja esteettömyysongelmiin tulee puuttua välittömästi. Tiloihin tehtävissä muutoksissa tulee kuulla opiskelijoita.

Varsinkin vanhemmissa rakennuksissa on usein esteettömyysongelmia, esimerkiksi kynnyksiä, rappusia ja huonosti toimivia tiloja. Monissa rakennuksissa on myös monia terveys- ja turvallisuusriskejä, esim. lukioissa on useiden nuorten mielestä liian kylmä. Sisäilmaongelmat ovat yksi suurimmista koulurakennuksissa esiintyvistä terveysriskeistä. Huono sisäilma voi aiheuttaa vakavia terveysongelmia, kuten päänsärkyä, hengitysvaikeuksia, allergioita ja astmaa.

3.3 Jokaiselle toisen asteen opiskelijalle tulee taata monipuoliset mahdollisuudet maksuttomaan harrastukseen. Kunnissa tulisi olla tarjolla laajasti erilaisia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia nuorten toiveisiin perustuen. Oppilaitosten tilat ja harrastevälineet tulee avata vapaamuotoiselle harrastustoiminnalle opetuskäytön ulkopuolella opiskelijoille maksuttomasti.

Lukiolaisbarometrin (2024) mukaan harrastamisella (esim. liikunta-, lukemis- ja luovat harrastukset) on yhteys hyviin oppimistuloksiin. Usein kuitenkin nuorten harrastaminen loppuu juuri toisen asteen kynnyksellä. Oppilaitosten tilat ovat iltaisin ja viikonloppuisin pitkälti tyhjillään, joten nämä julkiset tilat kannattaisi ottaa hyötykäyttöön esimerkiksi henkilökohtaisia kulkukortteja hyödyntäen, kuten monissa korkeakouluissa tehdään.

3.4 Opiskelijakuntien toimintaedellytyksiä tulee tukea. Jokaisessa lukiossa tulee järjestää laadukasta opiskelijakuntatoimintaa, joka edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Koulutuksen järjestäjän tehtävä on tukea toimintaa osoittamalla sille riittävät resurssit.

Opiskelijakuntatoiminta on lukion lakisäätelistä toimintaa. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa lukion toimintaan ja sen kehittämiseen sekä osallistua opiskelijoita koskevien ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten valmisteluun. Koulutuksen järjestäjän tulee myös muulla tavoin varmistaa opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. (Lukiolaki 33 §) Riittävät resurssit toiminnalle voivat tarkoittaa esimerkiksi tilojen, koulutuksen, materiaalien, ohjauksen ja taloudellisen tuen tarjoamista.

Kunnat ovat yleisimmin lukiokoulutuksen järjestäjiä, jolloin opiskelijakuntien asema on myös kuntavaalien kannalta keskeinen teema.

Taustamateriaalin luoneet 1/2025

- koulutuspoliittinen asiantuntija Jenni Suutari (jenni.suutari@lukio.fi)
- sosiaalipolitiikan ja osallisuuden asiantuntija Iiris Hynönen (iiris.hynonen@lukio.fi)